

UMUČENÍ SVATÉHO DONATA Z ADVOCATY, 1. BŘEZNA¹⁷

PŘEKLAD Z LATINY

1. Jestliže všem dobře známé skutky, k nimž došlo při pronásledování, nebyly popsány nadarmo a jestliže se o nich při výročních slavnostech nečte na počest mučedníků a pro poučení věřících bezdůvodně, proč bychom tím spíše neměli psát a číst rovněž o lstivých úskocích a svůdných podvodných léčkách, jež pod rouškou pravého náboženství zapletou do svých klamavých tenat duše lidí, aby je zničily?¹⁸ Vždyt poučení potřebují mnohem spíše ti, kdo nemusí čelit otevřenému nepřátelství, protože nepřátelské společenství má sklony podvádět, a navíc je nám tak blízko. Jak se praví v Písmu: „Nepřítelem člověka bude jeho vlastní rodina.“¹⁹ Nepřející mlčení brání v šíření slávy mučedníků je s náboženskou úctou a povinností stejně neslučitelné jako mlčení zatajující podvodné úskoky ve snaze před nimi ochránit. Je totiž stejně nebezpečné, když moudří zamlčují to, co přináší spásu, jako je ke škodě prostým lidem, když to neznají. Budou-li se podvodníci dovolávat Kristova jména, a je zcela jisté, že služebníci Antikrista toto jméno lživě užijí, mohou snadno oklamat ty, kdo se nemají na pozoru. Těm, kteří byli oklamáni vinou své nevědomosti, se tedy buď dostane poučení a budou osvozeni od zrádných vlků skrývajících se v rouše pastýřů,²⁰ nebo setrvají zatvrzele ve svém bludu a zahynou; pak to ovšem nebude chyba kazatelů a ti budou v bezpečí. V zájmu křesťanů je tedy třeba stále připomínat to, co se stalo, a je to zároveň i nanejvýš vhodné a spravedlivé: věřící taková připomínka posílí, nově pokřtěné povzbudí k přestání pokušení a nepřátele odhalí a odsoudí. Ať tedy zbožná matka církev hlásá tu nejvytrvalejší víru svých synů! Ať i doupe nejkrutějších lupičů²¹ pozná ovoce svých činů! A nyní už pojďme k tomu, co se událo.

¹⁷ K problematičnosti titulu srv. výše úvod k textu, str. 243n.

¹⁸ Úvod spisu stejně jako další pasáže, jak si povšiml F. Dolbeau, *La „Passio sancti Donati“*, str. 256, pozn. 16, nesou známky cyprianovského slovníku. Z kompozičního hlediska lze v zahájení prologu vidět i ozvuky úvodu *Pass. Perp.* 1,1, byť je motivováno jinými cíli.

¹⁹ *Mt* 10,36. Biblickými citacemi v tomto textu ve srovnání s Tyconiem i protidonatistickými spisovateli se zabýval E. Romero Pose, *A propósito de las Actas y Pasiones donatistas*, in: *Studio Storico-Religiosi, Università di Roma* 4, 1980, str. 59–76, zde zejm. str. 72–74.

²⁰ Srv. *J* 10,10–13.

²¹ Srv. *Mt* 21,13.

2. Ta věc se přihodila v Kartágu, na popud tehdejšího lžibiskupa Caeciliania,²² se souhlasem komita Leontia,²³ velitele vojska Ursatia²⁴ a s pomocí tribuna Marcellina – rádcem všech byl však sám ďábel. Dávný drak,²⁵ jak je jeho vrozeným zvykem a jako by ani sám proti křesťanskému jménu už před lety nebojoval otevřeným pronásledováním, se zprvu pokoušel ty, které v onom otevřeném pronásledování nedokázal přemoci, obelstít vychytralým podvodem. Jeho úskok mu mělo usnadnit to, že on jako původce zůstal skrytý. Ti, pro něž jsou Boží příkázání vždy vítěznými zbraněmi, však prohlédli past v jeho lichotkách a nenechali se zastrašit hrozbami, když rozpoutal své běsnění. Když tedy ten nenávidný mistr přetvářky nedokázal pochlebováním oklamat ty, kdo se měli bděle na pozoru, uvědomil si, že i ti, které již před dávnou dobou odvrátil od víry v otevřeném střetu, by se mohli kát a navrátit se k tomu, kterého zapřeli, a že i sám Pán je ochoten přijmout pokání těch, kdo litují svých hříchů, a nechce, aby svévolník zemřel, ale aby se obrátil a byl živ.²⁶ A tak duše těch, které si v bitvě podmanil strachem z mučení, v dobách míru pozvedl a povzbudil lichotkami a zbavil

²² Latinský originál zde čte *Caeciliano ... instante*; ačkoli má sloveso *instare* často hlavní význam „být přítomen“, jak upozornil v kritice Maierova francouzského překladu N. Duval, *Une nouvelle édition du „Dossier du Donatisme“ avec traduction française*, in: *REAug* 35, 1989, str. 177, podobný překlad je na tomto místě nevhodný. Sloveso je zde třeba chápat v jeho technickém, církevně-právním smyslu, tedy ve významu „požadovat“. Katolický biskup Caecilianus není pouze „přítomen“ začátku pronásledování, ale je jeho iniciátorem. Srv. podobně K. Schäferdiek, *Der Sermo de passione Donati et Advocati*, str. 176n. K Caecilianově osobě viz výše, úvod k textu, str. 245n, a podrobně též A. Mandouze, *Prosopographie chrétienne du bas-empire*, I: *Prosopographie de l'Afrique chrétienne (303–553)*, Paris 1982, str. 165–172, s. v. *Caecilianus* 1. Srv. též úvodní studii, str. 28–33 výše.

²³ Komité původně doprovázeli správce provincií na jejich cestách; později jim byly jako císařským úředníkům v určité provincii svěřovány nejrůznější úkoly, srv. *RE* IV, 623nn, s. v. *comites*, zde zejm. 631. O Leontiovi se zmiňují Augustinus a Optatus z Mileve, viz následující poznámku.

²⁴ Ursatius byl velitelem vojska v Africe patrně mezi léty 316–327, kdy se podílel na některých vojenských akcích proti donatistům, srv. *RE* IX A/1,1054, s. v. *Ursacius* 1. Zmiňuje se o něm Augustinus v *C. Cresc.* III,30,34 / *CSEL* 52,441 (a častěji ve spise *Contra litteras Petilianii*) a několikrát také Optatus z Mileve, *C. Parm.* III,4 / *SC* 413,44 (spolu s Ursatiem uvádí jménem rovněž komita Leontia). K jednotlivým postavám viz rovněž A. Mandouze, *Prosopographie chrétienne*, str. 632 (s. v. *Leontius*), 671 (s. v. *Marcellinus* 1) a 1235 (s. v. *Ursatius*). Zatímco Leontius a Marcellinus se v pramenech objevují jen v souvislosti s kartáginským incidentem, Ursatius je donatisty zmiňován rovněž v souvislosti s posláním biskupa Silvana z Cirty do vyhnanství, srv. K. Schäferdiek, *Der Sermo de passione Donati et Advocati*, str. 198, pozn. 38.

²⁵ Srv. *Ž* 91,13.

²⁶ Srv. *Ez* 33,11.

je tak pokory, která jediné může ukonejšit rozhořčený hněv Boží; namísto ní do nich vložil pýchu, o níž velmi dobře věděl, že je tou nejtěžší urážkou Boha. To vše udělal proto, aby mohl ještě účinněji ovládat odpadlíky, tyto zrádce nebeských svátostí, kteří si znovu svévolně přisvojili církevní úřady, jež zastávali předtím. Z jejich falešného vyznání má nyní stejnou radost, jakou měl nedávno z jejich slabé víry, a je si teď dokonce ještě jistější, když si naoko říkají „biskupové“ a „křesťané“, než když tehdy zapřeli křesťanské jméno a padli do záhuby. Nazývat své stoupence jménem svého nepřítele mu v tomto případě nijak nevadí, jen když takovým podvodem, jak jsme už řekli, může bezpečněji ovládat ty, které šálí falešným označením: nejenže ubožáky oblažuje planou slávou, ale ještě klame chamtivce přátelstvím s vládcem a pozemskými statky.

3. Ten nenasytý uchvatitel však těžce nesl, že svými pletichami nezískal kontrolu nad všemi, a tak ten nepřítel spásy přišel s ještě rafinovanějším nápadem, jak poskvřnit ryzost víry. „Kristus,“ začal říkat, „miluje jednotu. Budme tedy jednotní!“ Než začal vyhrožovat, ty, kteří ho vždy poslouchali, a opustili proto Boha, nazval katolíky, aby ostatní, kteří do tohoto společenství patřit nechtěli, mohl prohlásit za heretiky vzhledem k předsudkům, jež jsou s tímto označením spojeny. Těm, jejichž víru chtěl získat, posílal peníze nebo jim poskytl příležitost k chamtivosti vydáním příslušného nařízení. Když však síla zbožné spravedlnosti odolala pevně a bez zakolísání všem těmto svůdným pokušením, bylo nařízeno, aby zasáhli ti, kdo mají soudní pravomoc:²⁷ světská síla je nucena přinucovat; zvláštní vojenské jednotky obklíčují domy modlitby; nad boháči se vznáší hrozba proskripce; je přivezen dav pohanů a jsou znesvěcovány svátosti,²⁸ posvátná shromáždění se změni v nečisté hostiny.²⁹

²⁷ Slovo *iudices* (doslova „soudci“) překládám volněji v kontextu doby vzniku textu (pol. 4. stol.), kdy soudní pravomoc fakticky přešla na správce provincií; viz upozornění N. Duvala, *Une nouvelle édition*, str. 177, v tomto smyslu („les gouverners“).

²⁸ K. Schäferdiek, *Der Sermo de passione Donati et Advocati*, str. 178, se domnívá, že jde o narážku na konkrétní incident, při němž byla z donatistického kostela odnesena eucharistie či křížmo, jež pak byly demonstrativně znesvěceny. Jako doklad *per analogiam* se zmiňuje o podobné akci donatistů proti katolíkům, k níž došlo v roce 330 v numidské Cirtě, a upozorňuje rovněž na obdobné akce donatistů proti katolíkům v letech 361–363. Na rozdíl od něj se domnívám, že spojení „dav pohanů“ (*gentilitatis caterva*) neoznačuje skutečné pohany (ve smyslu nekřesťanů), ale v rámci autorské rétoriky katolíky podobně jako níže v *Pass. Donat.* 14.

²⁹ Slovní spojení „nečisté bankety“ (*lutulenta convivium*) se vyskytuje rovněž u Cypriana, *Ep.* 67,6,2 / *CCL* 3C,457, a právě s ohledem na tuto paralelu F. Dolbeau emendoval rukopisné *luculenta* („honosné“) do stávající podoby.

4. Byť jen vyprávět, nejvěrnější bratři, o tom, co se na těchto hostinách prostopášných mladíků a opovržených ženštin dělo a o čem se tam mluvilo, je samo o sobě zločin. Jak rychle se věci změnil! Bazilika se proměnila v tu nejsprostší krčmu, abych neuzil horšího výrazu. Jaká bolest, vidět v domě Božím takový hřích, vidět, jak je toto místo, uvyklé čistým modlitbám a zbožným přáním, znesvěcováno necudnými skutky a ohavnými řečmi! Kdo, prosím vás, ať už by se ocitl v jakkoli krajní situaci, by něco podobného strpěl pod svou střechou? Něco takového by nechtěl nikdo, leda ten, kdo by byl sám schopen něco takového spáchat! Kdo může popřít, že ti, kdo se takových činů dopustili, jsou synové ďáblů? Kdo jiný může původce takových zločinů nazývat křesťany než ten, kdo chce samotného ďábla zbavit viny nebo o Pánu Kristovi smýšlí jinak, než se sluší? Jaká hadí příčinnost!³⁰ Jak jen přispělo k rozpoutání tohoto zla, že své společenství nazývá Božím jménem, které svým jednáním znesvěcuje, a přitom své skutečné jméno zatajuje! Jak úctyhodná je moc Boží trpělivosti, která strpí, aby skutky lstivého nepřítele byly přiřknuty jí samé nebo jejímu jménu, když se ničemné zlo šíří na všechny strany! Nikdo by neměl brát na lehkou váhu, když vznikají schizmata a hereze, neboť v jejich bezbožné bohoslužbě a podvodných skutcích Satan v přestrojení tupí Boha a Krista.³¹

5. Ale abychom už dále neodbočovali od našeho předmětu, nezminím se o tom, jak zneuctili svaté panny, a přejdu mlčením i vyhnanství Božích kněží. Zamlčím vraždy, urážky, plenění a drancování, aby si i oni uvědomili, že uvážlivě vybíráme jen několik případů z mnoha a předkládáme je stručně a zdrženlivě, protože se nesnažíme pomstít nepřátelům, ale chceme zachránit duše nebožáků z chřtánu nenasytého vlka a ze samotných útrob draka. Ničitel spásné nauky tedy dokázal zneuctit čistotu víry pod záminkou jednoty – rozumí se ne jednoty s Bohem, nýbrž vynucené jednoty s ním samým. To, co nařídili ničemní vládcové tohoto světa a této tmy,³² jen jasně ukázalo, jaká je osoba, která rozkaz vydává. Jak velký je rozdíl mezi těmito nařízeními „Boží církve“ a slavnými příklady Krista! Jak málo v nich zůstalo z křesťanského vyznání! Jaké veřejné projevy pravé víry a ryzí zbožnosti, když právě díky těmto skutkům stavěným na odiv mohla pravda ukrýt leda toho, kdo se v rozporu se svým svědomím rozhodl, jak praví prorok, „skrýt v klamu“!³³

³⁰ Srv. Gn 3,1.

³¹ Srv. 2K 11,13–15.

³² Srv. Ef 6,12.

³³ Srv. Iz 28,15.

6. Přejdeme k posledním událostem. Když totiž selhaly léčky a soukoli úskoků a nástrah se zastavilo, došlo na otevřené výhrůžky a propuklo neskrývané běsnění. V té době bylo možné spatřit oddíly vojáků ve službách těch šílených katolických zrádců,³⁴ kteří se k páchaní takových zločinů nechali najímat s vyhlídkou na odměnu. Postávali všude kolem a s přepečlivou horlivostí dohlíželi na to, aby rozkazy nebyly vykonávány s nemístnou mírností, neslučitelnou s žoldáckou ukrutností. Někteří z nich přiznávali, že smyslem tak zvláštní podívané nebyla ani tak obrana před nesprávným názorem jako spíše snaha způsobit krveprolití, kvůli němuž byli najati. Ačkoli Boží lid předem slyšel o chystaném masakru, na něj ukazovala i přijatá opatření, nezachvátil ho strach z hrozící smrti a neuprchl. Naopak se odvážně uchýlil do domu modlitby s touhou zemřít mučednickou smrtí. Když tam živil svou víru četbou svatého Písma a za nepřetržitého postu se sytili ustavičnými modlitbami – vždyť vydávají-li se při modlitbě duše do rukou bezbožníků, svěřují se tím do rukou Božích –, tu najednou, podobně jako při umučení Páně, vyrazila z tábora kohorta vojáků, kterou novodobí farizejové pověřili zabitím křesťanů.³⁵ Proti nevinným rukám vztahujícím se k Pánu stojí pravice ozbrojené holemi,³⁶ jako by ti, kdo nebyli zabiti mečem, ale bezbožnou ranou holí, měli menší právo být nazýváni mučedníky.

7. Honorata, přesvatého biskupa v Sicilibbě,³⁷ bodl tribun svým mečem do hrdla, i když ho zcela neproklál: v tu chvíli prozradila zuřivost služebníky ďábla, a naopak prelátova³⁸ trpělivost jasně odhalila skutečnou Kristovu církev. Vždyť jen ten, jenž vytrpí totéž, co vytrpěl sám Pán, prokáže, že je Kristovým služebníkem. Jak pravil: „Sluha není nad svého pána. Jestliže

³⁴ Latinské slovo *traditor*, označující toho, kdo úřadům vydal svaté Písmo (viz rovněž výše, v úvodu k textu na str. 245n), nelze přesně přeložit jediným českým ekvivalentem, a proto jsou pro něj v textu voleny nezbytné opisy.

³⁵ Srv. J 18,3.

³⁶ Srv. Mt 26,47.

³⁷ Sicilibba (dnešní Bordj Alaouine, Tunísie) se nacházela na cestě z Kartága do Theveste, ve vzdálenosti zhruba 33 nebo 34 mil (cca 50 km) od Kartága, srv. *Inscriptiones Africae Latinae, Inscriptionum Africae Proconsularis Latinarum supplementum alterum*, Berlin 1916, str. 2552.

³⁸ Latinský termín *antistes* (a stejně tak například spojení *Dei sacerdos* níže v *Pass. Donat.* 11), jenž na tomto místě vyjadřuje Honoratovu biskupskou hodnost (podobnými synonymními výrazy byl označován také například Cyprianus, srv. Pontius, *Vita Cypr.* 1,1 – viz P. Kitzler [vyd.], *Příběhy raně křesťanských mučedníků*, str. 239), má podle N. Duvala, *Une nouvelle édition*, str. 177, emfatický a lyrický podtón. Podle jeho návrhu ho proto překládám slovem „prelát“, tedy označením určeným pro klerika, který je ordinářem nebo má ekvivalentní či vyšší hodnost.

pronásledovali mne, i vás budou pronásledovat.³⁹ Proto nám tedy služebníci Krista, které miluje tento svět, ukazují, jak tento svět miloval i samotného Pána! Miluje-li však tento svět pouze ty, kdo jsou jeho, nutně také nenávidí ty, které Pán Kristus ze světa vyvolil, jak potvrzují jeho slova: „Kdybyste náleželi světu, svět by miloval to, co je jeho. Protože však nejste ze světa, ale já jsem vás ze světa vyvolil, proto vás svět nenávidí.“⁴⁰ 8. Konec této nenávisti byl vždy zpečetěn krveprolitím a stejně tak i nyní byla ona zločinná dohoda stvrzena krví: věřící byli bez ohledu na věk a pohlaví pobiti se zavřenými očima uprostřed baziliky. Mezi jejími zdmi bylo pobito a pohřbeno bezpočet těl, aby i zdejší nápisy uchovaly navěky památku na Caecilianovo pronásledování a aby tento velezrádce nemohl někdy později oklamat ty, kdo nebyli svědky toho, co zde bylo ve jménu episkopátu spácháno.

9. Ani tento výroční den neslavíme se zbožnou oddaností bez důvodu, neboť takový den, kdy celá Boží církev vyznala svou víru a byla korunována pravici svého Pána a věčného soudce Krista, si zasluhuje úctu. Proč tedy Nejvyšší ve své dobrotě nedovolil, aby byli všichni povražděni? Ten, jenž vidí do srdcí všech, vyznamenal darem mučednictví jen ty, u nichž shledal zcela oddanou touhu zemřít, neboť u svých věřících nehledá krev, ale víru. Vinu za všechno to krveprolití je však nutné připsat tomu, kdo byl nezpochybnitelným organizátorem tohoto masakru.

10. Aby toho však nebylo dost, následovala ještě větší šílenost: dokonce i po tak bezbožném činu se ten vrah domníval, že by měl tutéž baziliku vlastnit,⁴¹ jako by ho zcela ovládla láska k tomuto místu. Když viděl, že ostatní křesťané, kteří vyvázli, zavrhnou život v tomto světě, měl podle mého názoru nejspíš zato, že si po té krvavé lázni získá jejich přízeň, jakkoli po své zradě a vydání svatých Písem⁴² bažil po jejich krvi. Těm samým lidem, které pronásledoval, protože se vyhýbali jeho společenství, aby se nenakazili, po oněch vraždách slíbil, že je do svého společenství přijme! Jaký nerozum spojený

³⁹ J 15,20.

⁴⁰ J 15,19.

⁴¹ Jak víme od Augustina, *Ep.* 88,3 / *CSEL* 34,2,409, podle Konstantinova výnosu měly být donatistické baziliky zkonfiskovány ve prospěch státu (*fisco*), a v první řadě tedy nešlo o jejich předání katolíkům.

⁴² Společně s K. Schäferdiekem, *Der Sermo de passione Donati et Advocati*, str. 182n, chápu text jako přímé obvinění Caeciliana z toho, že se sám dopustil vydání svatých knih (*traditio*). Tento názor byl rozšířený, jak dosvědčuje Petilianus u Augustina, *C. litt. Petil.* II,92,202 / *CSEL* 52,125, a sám o sobě znamenal Caecilianovu faktickou diskreditaci. Donatisté však obvinění ještě vyostřili, když tvrdili, že Caecilianus rovněž pohanským bohům obětoval kadidlo (viz Augustinus, *C. litt. Petil.*, tamt.).

s marnivostí a šílenstvím, které toho prachšpatného lupiče zaslepily, takže zamýšlený plán nevědomky zmařil svým vlastním rozhodnutím!

11. Nyní je třeba mít před očima bouře násilí, které rozpoutal. Znovu si v duchu vybavte, co jste předtím viděli: Boží prelát je zabit⁴³ před oltářem svatého jména; mladičkový katechumen, jenž nezná nauku o svátostech, se slovy: „Pomozte, pomozte, jsem katechumen“ žíznivě dožaduje milosti spásného pramene těsně před tím, než se bez života skácí k zemi. Poslední slova duše, jež je už blízko Bohu, vyjadřují touhu po tom velkém daru, aby se po vzoru umučení našeho Pána voda smísila s krví.⁴⁴

12. Když z městečka Advocaty⁴⁵ přijel do Kartága jako host vzpomínaný biskup, byl přijat s tak „vlídnou“ katolickou pohostinností, že si po útrapách dlouhé cesty nevypil ani doušek vody, a už pohárem plným vlastní krve hasil žízeň těch lačných zrádcovských chřtánů, které vydaly svatá Písma. Jestliže se takové společenství honosí označením „katolické“, pak se, myslím, musíme ptát, jak by se mohlo jednat o odpadlictví. Vždyť nepřítel tohoto jména se postaral o jeho zneuctění a způsobil, že za katolickou je mezi lidmi považována ta církev, v níž jsou beztrestně páchany věci odsuzované veřejným právem.

13. Zatímco tribuni plnili přání zrádců, kteří vydali svatá Písma, a ukájeli jejich touhu po krutosti přivaly krve, do baziliky se mezitím vrátili někteří bratři, aby mučedníky, nakolik jim to čas dovolí, pohřbili. Jak zděšená byla jejich mysl! Jaké potoky slz! Kolik jen vzdechů a nářků, když zbožní bratři pobíhali mezi těly zabitých a snažili se chvatně rozpoznat jednotlivé tváře! Když synové našli pobité tělo otců a otcové těla synů, bylo vidět, jak je jedni tiskli v náručí, jiní při tom nenadálém a nečekaném pohledu napůl ztratili vědomí a svezli se k zemi, další je svými zbožnými rukama sbírali, zakrývali těla různého pohlaví, jež v rozporu s pravidly slušnosti ležela vedle sebe, a jednotlivé údy zhmožděné krutými ranami a téměř utržené se snažili

⁴³ Sloveso *macto* v sobě nese náboženské konotace, neboť jeho primární význam souvisí s uctíváním božstva, zvláště ve formě oběti.

⁴⁴ Srv. J 19,34. Tato pasáž byla zkompileována s pomocí výrazů z kapitol 7, 22 a 23 textu *Passio Montani et Lucii* z 2. pol. 3. stol. (jeho český překlad viz in: P. Kitzler [vyd.], *Příběhy raně křesťanských mučedníků*, str. 273–291), jenž má s naším textem částečně společnou rukopisnou tradici: šest ze třinácti rukopisů obsahujících *Pass. Montan.* obsahuje zároveň i text *Pass. Donat.* (samostatné rukopisy tohoto textu nejsou známy), srv. F. Dolbeau, *La Passion des saints Lucius et Montanus. Histoire et édition du texte*, in: *REAug* 29, 1–2, 1983, str. 62n.

⁴⁵ K tomuto nejasnému toponymu srv. výše, pozn. 7 na str. 244.

dát alespoň na své místo, když už jim nemohli vrátit jejich původní funkci. Vkrádající se večer se už pokoušel odejmout tomuto dni světlo, a proto byla mrtvá těla, jichž bylo velké množství, odevšad rychle snesena a prozatím nakupena na jedno místo. Duch svatý totiž vybídl ty, kdo se tohoto zbožného úkolu ujali, aby se jako stádo ovcí, zbarvené do ruda mučednickou krví, shromáždili na tom místě, kde ležel jejich zabitý pastýř. O tom, že se tak stalo na Boží pokyn, svědčilo to, že ti, kdo jako oběť Bohu nabídli sami sebe, vytvořili věnec kolem Božího oltáře, aby se biskup, jemuž lid při výkonu jeho kněžského úřadu projevoval poslušnost, mohl i po svém povýšení na mučedníka těšit ze společnosti a doprovodu těch, kdo zemřeli mučednickou smrtí společně s ním.

14. Jak vskutku božský úradek, tak vzdálený lidské moudrosti! Jaké tajemství, do něhož nepronikne žádná nauka! Vždyť sám všemohoucí Bůh praví ústy proroka: „Mé úmysly nejsou úmysly vaše a vaše cesty nejsou cesty moje. Jako jsou nebesa vyšší než země, tak převyšují cesty mé cesty vaše a úmysly mé úmysly vaše.“⁴⁶ Pro pohanské šiky je vítězstvím zabití protivníka, v našem boji je triumfem být zabit nepřitelem. Ten, kdo po svém vítězství žije jako vrah, zvítězil vskutku velmi uboze. Raduj se a plesej, zbožná matko církvi, neboť poučena božskými naukami zápasíš v boji bez viny a bez poskvrny! Je-li se totiž třeba postavit na odpor, vzdoruješ duchem, nikoli zbraněmi; je-li se třeba dát do boje, bojuješ vírou, nikoli rukama. Tento odlišný způsob boje ti zajistí uznání v tomto světě, korunu v nebi a spojení s Pánem Kristem. Tak vítězí ten, jenž po svém vítězství už nemůže být poražen; tak triumfuje ten, jehož triumf nikdy nekončí. Jen ty dokážeš bojovat zbožně, z cizích špatností vyzískat dobrodiní a s čistým a neposkvrněným svědomím být korunována Kristem, jemuž náleží sláva a vláda na věky věků. Amen.

---

⁴⁶ Iz 55,8n.